

autem filiorum timor, et hæc à malo recessio, quam magnitudo charitatis gignit, et omne bonum faciendum continet (quoniam non facere bonum quod debeat quoddam malum est, et ob hoc etiam timor iste recedit) ab ipsâ perfectione separari non potest. Quare hic timor Domini et recessio à malo consummata sapientia est, in quâ vite Christianæ perfectio versatur. Hic enim timor imprimi cordi magnam reverentiam erga Deum, et in prosperis et adversis perfectissimè nos divinæ voluntati subdit: imprimi etiam castam quamdam erubescitiam in conspectu Dei, præsertim sui mens in aliquo deficiat; et inclinât ad despicientiam sui ipsius: confert deinde sollicitam diligentiam in divinis obsequiis. Quare hic dicitur: *Timor Domini ipsa est sapientia, et recedere à malo intelligentia*. Quia videlicet timor quasi intellectum excitat, ne in aliquo ab eo quod est Deo placitum exorbitet. Insuper et timor hic sanctus rejicit omnem timorem servilem de morte, de judicio, de inferno, et mandatum de penis et confusioibus hujus vite; et solum recessum à Deo, et teporem charitatis ac diminutionem virtutum metuit: mortificat insuper omnem sinistram intentionem, et facit ut homo in suis exercitiis non scipsum, sed Deum querat: ac tandem parens est profundissimæ humilitatis, quâ quis se omnium vilissimum et indignissimum putat. De hoc timore ait sanctus Augustinus, lib. 14 de Civitate Dei, cap. 7: « Non est timor extrinsecus à malo quod accidere potest, sed tenens in bono quod amitti non potest. » Ubi enim boni adepti amor immutabilis est, profecto, si dici potest, mali cavendi timor securus est. Timoris quippe casti nomine ea voluntas significata est, quâ nos necesse erit nolle peccare; et non sollicitudine infirmitatis, ne forte peccemus, sed tranquillitate charitatis cavere peccatum. » Dicit autem hæc de isto timore in statu beatitudinis, ubi omnino perfectus est; de quo vide quæ diximus, cap. 26, vers. 11.

Apertè ad hunc locum S. Bernardus, lib. de Vita solitaria ad Fratres de monte Dei: « Sapientia, inquit, pietas est, hoc est, cultus, Dei amor, quo eum videre desideramus, et videntes in speculo et enigmate credimus et speramus, et in hoc proficimus, ut eum videamus in manifestatione. Abstinerè verò à malis scientia temporalium est, in quibus nos sumus, in quibus tantum abstinemus à malis, in quantum ad bona studemus. Ad hæc scientiam et ad hæc abstinendum spectare invenitur primò omnium virtutum exercitia, deinde omnium artium vite hujus, in quâ versamur, disciplina. Quorum alterum, id est, studium virtutum, respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientie præferentia spectare, et redolentia suavitate. » Alterum, quod circa corporalia fit exercitia, nisi « fidei religio religetur, deluit in inferiorum vanitatem. »

Cæterum non hic pressè querendum, an Jobus propriè dictam sapientiam scholastico more definere voluerit; neque enim id actus illa vel locus ille de-

poscit; sed gravi sanctoque sensu verba accipienda, qui et apud ætatis nostre sapientes piosque celeberrimus est, ut timorem Dei, mortis meditationem, rerum celestium studium, contemptum mundi, et id genus alia quæ hominem Deo sapientie auctori conciliant, veram sapientiam appellare consuecunt: latè enim hæc patet, et uno verbo explicari nequit; sive appellare lubet cognitionem rerum maximarum per altissimas causas, seu rerum celestium doctrinam, seu querendæ et promovendæ salutis scientiam et eorum quæ ad sempiternam gloriam nos ducant; sive nostre imbecillitatis malitiæque intelligentiam, è quâ Dei timor oritur; sive divinæ bonitatis comprehensionem, quæ gratos et sanctimoniz cupidos nos facit; seu Numinis colendi scientiam, et in omni vitâ religiosissimè venerandi, quam hoc loco Septuaginta uno verbo *σοφία* vocant. Omnibus enim hæc modis in divinis Codicillis exprimitur, et à magnis et sanctissimis viris explicatur. Isaias curam salutis in eâ requirit, et sapientiam *divitiarum salutis* appellat, cap. 55, 6, ne quis putaret, eam de pulcherrimo et mirando mentis oramento loqueretur, et sapientia meminisset, illum intelligere curiosarum rerum intelligentiam, et gloriosam pompam optimorum verborum, ob quam nonnulli ut sapientes gloriantur; in iis cognoscendis, quæ ad salutem et beatam vitam faciunt, tandem omnem sapientie collocauit, et nuncupavit, ut alebam, salutis divitiarum. Lactantius, lib. 3, cap. 48, cum illâ nobili et sublimi scientiâ virtutem adjungit, et defuit sapientiam, *virtutem cum scientiâ conjunctam*. B. Macarius, hom. 17, vult esse vitam secundam interiorum hominum; quod esse genus sapientie magnificè putavit. « Qui ducuntur, inquit, secundum interiore et hominem ii sunt sapientes, miles, fortis et philo-
« sophi Dei. » Quidam ad nobilem illam cognitionem saporem adjungunt, id est, affectum pium atque motum bonæ et devotæ voluntatis suavissimè divina gustantis, sine quo non sit vera sapientia. D. Bernardus, serm. 84 in Cantica: « Sapientia, inquit, à sapere denominatur; nec dixerim reprehendendum, et si quis sapientiam saporem boni definit. » D. Augustinus, lib. 4 de Trinitate, magnam illius partem in cognitione sui reposuit, nec dubitavit dicere, in humano genere meliores scientie terrestrium celestiumque rerum antepone *nosse semetipsos*; omnium esse laudabiliorem, cui nota sit infirmitas sua, quàm qui eâ non perspectâ vias siderum scrutatur, ignorans ipse quâ vi ingrediatur ad salutem. Quod secuti etiam alii Patres, finem esse christianæ sapientie volunt introire in intimos animi sinus, ibi appetitiones ad rationis dominatum adjungere, impium scelus vi mentis et divinæ gratiæ superare. Quod magnus Ecclesiæ veteris concionator ita celebravit, Eccl. 7, 20: *Sapientia confortavit sapientem supra decem principes civitatis*. In Græco est: *Sapientia fortiori juvenit*, præsidio erit, vim et robur conciliabit homini plus quàm magna multitudo dynastiarum et principum civitatis, qui alioquin potentissimi inter suos et generosissimi esse videantur. Eximie rem illustrat Chal-

dæa Paraphrasis in hunc modum: *Sapientia auxiliabitur sapienti, qui subegerit concupiscentiam malam, idè ut non peccet magis quàm decem imperatores qui fuerint in civitate*. Et nescio an huc intueatur S. Augustinus, lib. 4 de Sermone Domini, cap. 3, sed profecto paria dicit: *Sapientia, inquit, est contemplatio veritatis pacificans totum hominem, et suscipiens similitudinem Dei*. Præclarè. Homo in luce veritatis se atque sua cognoscit, clarâ victoriâ concupiscentiam subigit, turbulentos animi motus et perturbationes coerct, inde jucunda pax consequitur, et gratia, et virtutum vivi et eximii colores, qui Dei similitudinem exprimit, qui mihi gradus vere sapientiæ luminosus et expetendus omni studio videtur. Sed D. Paulus ipse sapientie florem esse putat in cognoscendo redemptionis opere et percipiendis vite Christi mysteriis; quam *sapientiam in mysterio* vocat, nimirum arcane. neque mundo cognitam, propriam autem filiorum Dei; itaque de se aiebat, et profitebatur se nihil sapere, nihil scire, nisi *Jesus Christum crucifixum*, 1 Cor. 2, 7; hæc esse nobilissimam partem et colophonem vere sapientie, in quâ primi religionis satores apostoli excellere pulchrum putarunt, hæc se docere et loqui inter perfectos. In cruce pulpitem inveniebat, et suggestum eruditionis honoratum, in quo justius quàm in sepulchro Phœreçyde Syri elogium illud magnificè inscriberetur: *Τὸς οὐρανὸν ἴδους ἐν ἧσὶ τοῖς, in me omnis sapientiæ finis et perfectio*. In mirandis Christi operibus et vite cursu videbat scholas continuâ sapientie voce resonantes, quæ docerent humilitatem animicæ demissionem esse Deo charam et pretiosam; questum magnum esse pietatem cum sufficientiâ, paupertatem esse antepondendam opibus et superpeltili conquestis; esse gloriosum Dei causâ contumeliam pati; magis esse animi iudicium donare injurias, non ulcisci; ante oculos semper habendam

CAPUT XXIX.

1. Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit:

2. Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos secundum dies quibus Deus custodiebat me?

3. Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, et ad lumen ejus ambulabam in tenebris;

4. Sicut fui in diebus adolescentiæ mee, quando secretis Deus erat in tabernaculo meo;

5. Quando erat omnipotens mecum: et in circuitu meo pueri mei;

6. Quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivus olei;

7. Quando procedebam ad portam civitatis, et in plateâ parabant cathedram mihi?

8. Volebant me juvenes, et abscondebantur; et senes assurgentes stabant;

esse Dei voluntatem, illam sequendam, et vel dispendio vite suæ obedientiam illi præstandam, quam ipse mundi liberator cibum suum esse aiebat; delicias et corporis voluptates, et mundi pompam ambitionemque fugiendam, unde funestæ sæpè clades et humanæ salutis ruinæ sequerentur; nihil esse beatius quàm purâ frui conscientiâ, quam nullus peccatorum navus commaculet; hic laborandi et patiendi campum et palestram esse, post hæc vitam gloriarum esse tempus et præmiorum; brevi vitâ emi posse felicissimam immortalitatem. Hæc et alia infinita cum D. Paulus in exedris illis sapientiæ meditando cognovisset, atque altè in animum demisisset, ardebat incredibile desiderio Christum Jesum imitari, et rapere omnes secum eò cupiebat: *Exeamus, inquit, Heb. 13, 13, ad eam extra castra in improperium ejus portantes*. Oardorem! ô mysticam et præstabillissimam theologiam, lauris baccis et amarantinâ corollâ dignissimam! ô sapientiam verè celestem, quam filii hujus seculi opinantur stultitiam! Ita est, inquit idem magnanimus Paulus, nos stulti propter Christum, 1 Cor. 4, 10. Quinam illi? Apostoli primùm, deinde apostolici viri, pii denique omnes Christiani. Et usque nunc vere sapientiæ amatores, non discipuli mundi, sed Dei, sacram insaniam insanium; dicerem cum rhetore Græco *ἔργου παύου, auream insaniam*. Est enim quedam insaniam sanctorum, quæ magna sapientia est; quam D. Ambrosius in Psalm. 59, *veram insaniam* appellat; eam in mundanis sint *falsa insaniam*, ut Regius vates meminit. Doctor gentium vocat *stultum Dei, quod sapientius est hominibus*, 1 Cor. 1, 25. Sed meritò sim longior, si modos omnes recenseam, quibus celestium litterarum monumenta aut divini Patris de sapientiâ locuti sunt: quos fusiùs recenset Cresollus noster in Antilogiâ, cap. 6, unde hæc compendio deprompta.

CHAPITRE XXIX.

1. Job vit bien que ses discours faisaient peu d'impression sur le cœur de ses amis, et que la misère extrême où il étoit réduit en étoit la principale cause. C'est pourquoi, prenant la parole, il continua son discours figuré, et dit:

2. Qui m'accordera d'être comme j'ai été autrefois, comme j'étais dans ces jours heurtez où Dieu prenait lui-même soin de me garder avec tout ce que je possédais;

3. Lorsque sa lampe luisait sur ma tête, pour m'éclairer et me conduire, et que je marchais en assurance dans les ténèbres à la lueur de sa lumière;

4. Comme j'étais aux jours de ma jeunesse, lorsque Dieu habitait en secret dans ma maison;

5. Lorsque le Tout-Puissant étoit avec moi; et que, bémarrant toute ma famille, j'avois le plaisir de la voir autour de moi empressée à me servir et à me plaire;

6. Lorsque, pour ainsi dire, je lavais mes pieds dans le beurre, à cause de la multitude de mes troupeaux; et que mes oliviers plantés dans les lieux pierreux étoient si chargés de fruits, qu'on pouvoit dire en quelque sorte que la pierre répandoit pour moi des ruisseaux d'huile;

7. Lorsque j'allois prendre ma place à la porte de la ville, où l'on rendoit la justice, et que l'on me préparait un siège élevé dans la place publique?

8. Les jeunes gens ne voyant, se retiraient par respect; et les vieillards se levant, se tenaient debout.

cumque indignationem trahitur, si contentum; aut e ad quantalacumque gloriam, si ab audientibus veneratur. Unde et apostolus pedes loti sunt, ut à quàmlibet parvo contagio in ipsa predicatione con- tracto quasi à quodam itinere collecto pulvere munda- rantur. Pedes ergo lavantur butyro, quia pingue- dine boni operis infunditur atque mundatur colle- ctus pulvis de gloriâ predicationis. Vel certe butyro pedes lavantur, dum sanctis prædicatoribus debita ab audientibus stipendia conferuntur; et quos faci- gat injunctus prædicationis labor, exhibita à disci- pulis pinguedo boni operis fovet : non quod idem prædicent ut alantur, sed idem alantur ut prædicent, et id est, ut prædicare subsistant, non ut in intentionem sumendi victus transeat actio prædicatoris, sed ad utilitatem predicationis deserviant ministeria susten- tationis. Unde à bonis prædicatoribus non causâ et victus prædicatio impenditur, sed causâ prædica- tionis accipitur victus. Et quoties prædicatoribus necessaria ab audientibus conferuntur, non solent de rerum munere, sed conferuntur gaudere mer- cede, » etc. Per *petram*, autem idem S. Gregorius, cap. 41, intelligit virtutem, que dura pluribus et aspera instar lapidis videtur, præcipue iis qui tyrocinium non exuperant. Verumtamen hæc, quam initio petram durissimam judicant, decessu temporis vertitur in oleum, et valde jucunda efficitur. Quo sensu exponit ibidem Gregorius illa verba Isaïæ, cap. 10, 27 : *Computrescet jugum à facie olei* ; id est, virtus, que instar jugi colla premit tyronum, ipsâ consuetudine nullo negotio sustineri poterit, grave pondus deponit instar ligni patridi et vermicibus exesi; verba ejus sic habent : « Potest nomine olei ipsa san- cti Spiritus unctio designari, de qua per prophetam dicitur : *Computrescet jugum à facie olei*. Jugum quippe à facie olei computrescit, quia dum sancti Spiritus gratiâ unguimur, à captivitate nostræ servi- tute liberamur, » etc.

Porro in sensu arcano Joannes à Jesu Mariâ hunc Jobi versum viro justo à Deo repulsam passo ac desolato sic attribuit, q. d. : Hei mihi, quàm videor mihi mutatus ab illo qui quondam fui! Recordor ego puro divine consolationis balsamo me solitum fuisse adeo copiosè perfundi, ut non mens tantum, sed corpus quoque usque ad ipsos, ut ita dicam, pedes celesti voluptate afficeretur : tunc sanè petra, hoc est, aspera duraque virtutis disciplina, fundebat mihi rivus olei, adeo ut ex ipsis vite austerioris exercitiis, jejunii, verberibus, vigiliis delicias castas elicirem; nunc verò versa est in luctum lætitia, nihilque nisi moestum, durum æneiatumque succedit. Precor ergo, qui videor obisse, renascar. Et hic profecto sensus arcanus mirificè Jobo ipsi congruit, quem interna desolatio immaniter divexavit; at et alius Jobo simillimus consentit.

Quin et dæmonisti istiusmodi voces accommodat Irexclus nescit in libello verè aureo de *Æternitate* : Non enim nescit, inquit, damnati quantis olim divitiis affluxerint; illis jus cæli transcriptum erat;

gibus et consiliis loquens dixit illos sibi solitudines ædificare, quia mirum sub auro laqueari interque varietes eboræ distinctos latent absconditi, nec se jugo mortaliu[m] patefaciunt. Sed sciendum olim ju- diciarium tribunal prope urbium introitus fuisse col- locatum, regesque ipsos iudicum fungi munere non aspernatos. Procebat igitur ad fores civitatis Job inclitus, ut liquum arbiter fieret altercantibus, componeret discordes, et scelera ulcisceretur. In por- tis enim fieri hominum conventus, et ibi disceptari atque agitari causas legitimo iudicio solere, ex aliis quoque Scripturæ libris constat. Sic in Proverbiis de conjugio mulieris fortis dicitur, cap. 31, 25 : *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terra*. Huic autem ordini ac senatui quasi princeps et anti- stes præerat Jobus; atque idem illi in honesto illo ac legitimo loco stantebatur cathedra, ubi supremam ac regiam majestatem ostenderet. Unde patet ad quan- tum honorem Job erectus fuerit. Quando autem sic loquitur, nequaquam ea profert ad ostentationem (contra enim cum omni humilitate sibi à Deo impos- tum opprobrium tolerat) sed redarguit adversarios, sicut dicitur : Vos hodie iudicatis me esse hominem damnatum et maledictum : cur verò ? ecce enim me tanquam miserum cadaver omni ope destitutum unus- quisque irridet. Considerate verò, num aptè iudicatis ? nam non ita pridem ab omnibus honore afficie- bar, vosque mihi tunc plausissetis. Vestrum igitur iudicium non rectum est nec æquum, propterea quid in rebus visibilibus hæretis, cum vobis longius respiciendum fuisset. Porro de iudiciis in portâ exer- ceri solitis vide que superius, cap. 5, vers. 4, anno- tavimus.

VERS. 5. — VIDERANT ME JUVENES (1), ET ABSCON- DERANTUR; ET SENES ASSURGENTES STABANT. Quando, inquit, ingressus regio progrediebatur ad portas, ubi legitima (uti dixi) exercebantur judicia, ab omni gen- titum ordine sic observatur, ut omnes publicum mihi deferrent honorem; ac juvenes quidem cedebant de viâ, et ne illorum mores severè corripere[m] abscondebantur : senes verò et viri graves cum me viderent advenientem, in signum honoris ac reveren- tiæ mihi assurgentes tantisper consistebant in pedes, donec ego pertransissem. Quid autem impellebat ju- venes ut se occultarent, nisi eximia Jobi virtus ac morum gravitas, que ipsam illis venerabilem ac for- midabilem reddebat? Si enim vir aliquis jam pro- vectæ ætatis vitis deditus fuerit, potius inde juvenes ad malè agendum, cum ejusmodi fautorem habebunt, licentiam sument, ipsique colludent, et insultabunt.

(1) *ויראו יתים צעירים, viderunt me pueri, juniores, et abdebantur*, abdebant sese, præ metu mei, aut pu- dore, mihi cedentes, etsi aliqui sæpè senectutem contemnere soleant juniores. Jarchius hæc cum præcedenti versu connectit, hoc sensu : Quin exiens ad iudicium mihi scilicet et suggestum parari juberem, me conspiciat juniores abscondebant se, meâ auctoritate et gravitate communi. *והשנים קמו עמדי, ac senes assurgentes et stabant*, mihi assurgentes adstant. Utinamque ætatis homines me reverebantur. Syrus : *Stabant senes et me admirati sunt.* (Hoschmuller.)

hæredes regni potuissent esse modo voluissent. Re- cordantur divine gratiæ butyrum copiosissimè sibi fluxisse, quo lavari licuisset; id tamen à se repudia- tum esse. Meminerunt olei rivus è petrâ, divini amoris et misericordiæ fontes è Christo sibi emanasse; hæc omnia tamen suo vitio à se neglecta. Jam clamant, sed frustra : Quis nobis tribuat ut sinus juxta menses pristinos, quando lavabamus (certè lavare poteramus) pedes butyro, et petra Christus fundebat nobis rivus olei sanguinis sui? Jam nec olei, nec butyri guttula fluunt amplius; divini misericordiæ fons exaruit; gi- vini favoris rivuli sunt exsiccati. Cælestis agni sanguis pro nobis frustra fusus est; cruciatus et mors Christi nobis non prosunt amplius; incessum recidit omnis impensa. Eheu actum est de nobis! Sic ille piè me- ditatur.

VERS. 7. — QUANDO PROCEDEBAM AD PORTAM CIVITA- TIS (1), ET IN PLATEA PARABAM CATHEDRAM MIHI 7 Hac- tentis de rebus ad vitam instructuque familie nec- cessariis; jam agit de auctoritate quam habuit apud omnes, et dignitate regiâ, quam cum omnium appro- batione sustinuit. Sed cur ad urbem januam rexit, aut ibi quam ob causam sedile? Nonne à regiâ severitate alienum in communi loco cum multitudine versari? quare idemmet Jobus supra, cap. 3, vers. 14, de re- nio

(1) Ubi cotus fiebat, de rebus publicis delibera- turus, ac redditurus iudicia. Totâ hæc oratione exhi- betur Jobus primas in urbe et in gente sua tenens, ita ut recesseri merito possit inter veterum reges et principes, qui olim in Idumæa provincia Hissitæto regnarunt. Discimus enim ex Scripturâ olim ab exordio plures in Edom principes et reges plures, singulos in singulis regionibus et urbibus imperasse. (Calmet.)

AD PORTAM CIVITATIS, ubi forum erat et pretorium ex antiquo ritu.
PARABAM CATHEDRAM MIHI, tanquam viro primario aut principi. (Menochius.)

PROCEDEBAM INSTAR SUPREMI JUDICIS AD PORTAM, in qua EXERCERI solebant iudicia. Et in plateâ, seu foro publico, *parabam mihi cathedram*, tanquam principis et omnium dominio. (Tyrinus.)

והיו עמדי, quum egrederer ex domo mea ad portam super urbe, i. e., per urbem, ut Zephân, 2, 15; כל עיר עמדי, omnis transitus per eam. עמד, portam, iudicii locum forum intelligit, quod in portis erat civitatum. בידורי ברגבי אהן. In foro paravi sedem meam, mihi parari jubebam sellam, ubi sederem, ut iudici ac senioribus civitatis parari solet. ודדי non tam est platea, quam forum (ab amplitudine, דרב, dictum, coll. Arab. amplius, spatiosus locus, area am- pla, et subdiale spatiosum, quod ante portas erat, vid. Nehem. 8, 1, 5. Conf. Jahn Bibl. Archæologie. Tract. p. 1, vol. 1, § 50, p. 242. Sensus longe alium ex- pressit Syrus : Cum egrediebatur ad portam et vocifera- bar, et in foro sicut pauper sedebam. Pro אהן videtur אהני levisse. (Rosenmüller.)

Dans ces jours heureux, lorsque j'allais à la porte de la ville (où l'on rendait la justice).
Les anciens rendaient la justice à la porte de la ville. De là vient que dans l'Ecriture sainte *porte si- gnifie* souvent *puissance, autorité*. C'est dans ce sens que notre Seigneur a promis à saint Pierre (S. Math. xvi, 18) que les portes de l'enfer ne prévauront ja- mais contre l'Eglise, dont il venait de le constituer le chef visible, lui et ses successeurs sur le Saint-Siège. Les portes de l'enfer pour la puissance de l'enfer. (Drach.)

